

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Петрович Й. М., 2015

Зроблено спробу висвітлити основні чинники підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств у динамічних умовах прискореного науково-технічного прогресу та ринкових умовах господарювання, розкрити їх змістове наповнення та окреслити сферу їх впливу і результативність на підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств.

Ключові слова: конкурентоспроможність, виробничий потенціал, чинники виробничого потенціалу, менеджмент, модернізація підприємства.

Y. M. Petrovych

Lviv Polytechnic National University

KEY FACTORS OF COMPETITIVENESS INCREASE PRODUCTION CAPACITY INDUSTRIAL ENTERPRISES

© Petrovych Y. M., 2015

The article attempted in general to identify and substantiate factors that take an influence on improving the competitiveness of the production potential of industrial enterprises. In this form, these factors are shown in two groups: technical and technological, organizational and economic nature. Depending on the object and subject of research and its purpose each group of factors has to be detailed in order to thoroughly consider them the most influence in the development of specific projects or organizational and technical measures implemented and targeted at specific companies to improve their competitive potential. Particular attention should be given to consideration and the impact of these factors in the development and implementation of projects to modernize industry and prepare them for the production of innovative content, which is competitive on domestic and foreign markets.

Factors have technical and technological focus is the foundation on the basis of which not only formed, but developing competitive potential, as their impact is materialized in technical and technological base of enterprises, accompanied by a significant improvement in its quality performance and increasing capacity and are prerequisites for the production of competitive products.

This is achieved through the development and introduction in enterprises of the relevant organizational and technical measures to bottlenecks in throughput of individual production units, in particular update the technological equipment, to modernize existing, introduce new processes, implement measures related to partial or comprehensive mechanization and automation of manufacturing processes.

In practical aspect of this task necessitates conducting a thorough diagnosis of the current state of technical and technological base of enterprises that will help to identify units that need significant improvement of its technical level, upgrading and modernization of technological equipment, as important preconditions for the development of their own capacity and organization of production of high quality products that meets international standards.

Among the factors of organizational and economic nature special attention to the management of industrial enterprises should be paid to the results of market research, market conditions relating to products and services. In this context, there is a number of problems that lead to the need to develop organizational and economic measures aimed at the reorientation of existing production potential of industrial enterprises, primarily by increasing its flexibility, which will allow to achieve increase its competitiveness and ensure the production of innovative content that is in high demand in domestic and foreign markets.

Especially thorough development of such projects requires technical component, which is presented by improvement of logistics enterprises as the basis for the application and use of new technologies, thus significantly affect the quality and growth potential of enterprises. The proposed approach to the definition and use of the factors increasing the competitiveness of productive capacity will enable already at the stage of organizational and technical measures aimed at improving the competitiveness of enterprises need to determine the structure and resources required for their execution and implementation. This will make choices relevant projects and developed organizational and technical measures to build competitive capacity of the enterprises.

Key words: competitiveness, production capacity, factors of production potential, management, modernization of enterprises.

Постановка проблеми. У динамічних умовах ринкового господарювання, розширення глобалізаційних процесів та жорсткої конкуренції на зовнішніх і внутрішніх ринках перед менеджментом вітчизняних промислових підприємств стоїть відповідальне завдання, яке полягає у досягненні належної узгодженості між наявним у них виробничим потенціалом і його пристосуванням до швидкозмінних вимог конкурентного середовища за допомогою врахування і використання впливу відповідних чинників, матеріалізація яких у конкретних заходах сприятиме зростанню конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні і за її межами з року в рік зростає кількість публікацій, у яких висвітлюються проблемні питання підвищення конкурентоспроможності окремих секторів економіки і їх підприємств [1–4] і обґрунтовуються шляхи практичного виконання цього важливого завдання у сучасних динамічних умовах науково-технічного прогресу та жорсткої конкуренції на зовнішніх і внутрішніх ринках [5–7].

Цілі статті. Основним завданням цього дослідження, поряд із формулюванням загальних засад підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств, основний акцент зроблено на важливості визначення основних чинників, що впливають на зростання конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств, їх змістовного наповнення та важливості врахування менеджментом відповідних рівнів під час прийняття управлінських рішень, спрямованих на виконання цього важливого завдання з метою забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств на зовнішніх і внутрішніх ринках.

Виклад основного матеріалу. В умовах розширення і поглиблення глобалізаційних процесів, прискореного науково-технічного прогресу відбуваються значні зміни в економічному розвитку кожної країни у результаті запровадження нових форм виробничого кооперування, вільного руху капіталів та трудових ресурсів. Однак треба зазначити, що ці зміни не однаково

позначаються на розвитку і функціонуванні національних економік, окремих їх секторів і первинних ланок – підприємств.

У таких умовах менеджмент промислових підприємств повинен враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників та їх діяльність і здатність своєчасно реагувати на виклики ринкового середовища, у якому відбувається жорстка конкуренція виробників товарів і послуг. Це зумовлює необхідність проведення ґрунтовного аналізу відповідних чинників, які впливають на ці процеси, та розроблення комплексу заходів, реалізація яких дасть змогу формувати і налагоджувати виробничий потенціал промислових підприємств у той спосіб, щоб він був здатен адекватно реагувати на задоволення потреб суспільства та його громадян у відповідних продуктах. Йдеться про потенціал підприємств нової якості, який здатний забезпечувати виготовлення продукції із інноваційним наповненням, що буде конкурентоспроможною на зовнішніх і внутрішніх ринках.

Тут доречно зазначити, що виробничий потенціал підприємства повинен віддзеркалювати інтегральні потенційні можливості трансформації вхідних ресурсів за допомогою наявних у нього належних технологічних можливостей та професійних і підприємницьких здібностей його персоналу у конкретні продукти і в такий спосіб всебічно задовольняти суспільні та корпоративні інтереси на кожен момент часу.

Основною передумовою формування виробничого потенціалу підприємств є конструктивно-технологічні особливості виробів та послуг, а також прогнозовані можливості їх збуту на найближчу перспективу, які обґрунтовані на основі проведених маркетингових досліджень. Такі концептуальні засади мають стати основним підґрунтям формування виробничого потенціалу підприємств та його розвитку.

Характерна особливість виробничого потенціалу полягає у тому, що він має динамічний характер і величина його залежить від впливу сукупності різних чинників. Сукупність таких чинників можна подати двома інтегральними групами: техніко-технологічного і організаційно-економічного спрямування.

Зупинимось на характеристиці і змістовному наповненні кожної із груп чинників.

Чинники техніко-технологічного спрямування відіграють вирішальну роль у формуванні конкурентоспроможного потенціалу промислових підприємств. Вони є фундаментом, на засадах якого не тільки формується, а й розвивається конкурентоспроможний потенціал, оскільки їх вплив матеріалізується у техніко-технологічній базі підприємств, що супроводжується значним поліпшенням її якісних характеристик та зростає здатність і створюються передумови для виготовлення конкурентоспроможної продукції.

Виконання цього завдання можна домогтися за допомогою розроблення і впровадження на підприємствах відповідних організаційно-технічних заходів на “вузьких” місцях у пропускній спроможності окремих виробничих підрозділів, зокрема проводити оновлення технологічного устаткування, здійснювати модернізацію наявного, запроваджувати нові технологічні процеси, впроваджувати заходи, які пов’язані із частковою або комплексною механізацією і автоматизацією виробничих процесів тощо.

Без усіляких сумнівів, матеріалізація таких чинників техніко-технологічного спрямування, навіть у вигляді окремих заходів, спрямованих на якісне поліпшення матеріально-технічної бази підприємств, стане важливим підґрунтям розвитку їх конкурентоспроможного потенціалу.

Однак позитивний досвід господарювання окремих вітчизняних підприємств, які успішно функціонують у жорстких умовах конкуренції, свідчить, що значного підвищення рівня конкурентоспроможності їх потенціалу можна домогтися, коли йти шляхом поєднання впливу окремих чинників на засадах розроблення і впровадження проектів модернізації. У таких проектах може передбачатися модернізація окремих виробничих підрозділів і підприємства загалом. Треба зазначити, що у згаданих проектах інтегруються відповідні чинники і їх вплив орієнтований на досягнення чітко визначених цілей. Тобто в результаті їх матеріалізації може відбутися формування якісно нових виробничих потужностей, які мають стати основним підґрунтям розвитку конкурентоспроможного потенціалу підприємств. Однак треба зауважити, що тут йдеться про теоретичний аспект інтеграції чинників техніко-технологічного спрямування, які впливають на

підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу підприємств, у проектах їх модернізації. Практична реалізація таких проектів на конкретних промислових підприємствах повинна супроводжуватись чітким визначенням кожного чинника і реальною оцінкою його впливу на підвищення конкурентоспроможності їх виробничого потенціалу.

У практичному аспекті виконання цього завдання зумовлює необхідність проведення ґрунтовної діагностики сучасного стану техніко-технологічної бази підприємств, що дасть змогу визначити підрозділи, які потребують значного підвищення свого технічного рівня, оновлення і модернізації технологічного устаткування, як важливої передумови розвитку власного потенціалу, та організації випуску високоякісної продукції, що відповідає міжнародним стандартам. До того ж треба зазначити, що у процесі модернізації підприємств прискорюється розвиток інноваційних процесів в усіх сферах їх діяльності, створюються належні передумови для розвитку і підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу підприємств і їх стабільного функціонування у жорстких умовах внутрішньої і зовнішньої конкуренції.

Надзвичайно важлива роль і значення чинників організаційно-економічного спрямування у розвитку конкурентоспроможності потенціалу промислових підприємств. Серед них особливу увагу менеджменту промислових підприємств необхідно звертати на результати маркетингових досліджень, які стосуються кон'юнктури ринку виробів і послуг. У цьому контексті виникає низка проблем, які зумовлюють необхідність розроблення організаційно-економічних заходів, спрямованих на переорієнтацію чинного виробничого потенціалу промислових підприємств, насамперед за допомогою підвищення його гнучкості, що дасть змогу домогтися підвищення його конкурентоспроможності і забезпечення випуску продукції із інноваційним наповненням, яка користується підвищеним попитом на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Іншим важливим чинником, який істотно впливає на розвиток конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств, є інвестиційне забезпечення його розвитку. Важлива роль у цьому повинна бути відведена вітчизняному машинобудівному комплексу, який повинен оновити власні виробничі потужності, підвищити їх конкурентоспроможність та розширити масштаби випуску сучасних технічних засобів, необхідних для переоснащення підприємств легкої, харчової, деревообробної та інших галузей національного господарства, які покликані виготовляти імпортозаміщувану продукцію для задоволення потреб внутрішнього ринку.

Важливим чинником підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств є забезпечення їх фахівцями високого рівня кваліфікації, серед яких чільне місце повинно належати інженерно-технічним працівникам, управлінцям та висококваліфікованим робітникам, тобто йдеться про необхідність істотного підвищення креативності персоналу, його здатності освоювати новітні технології виготовлення продукції і в такий спосіб підвищувати конкурентоспроможність виробничого потенціалу підприємств.

Досягнення таких цілей можливе не тільки за рахунок істотних змін у структурі персоналу промислових підприємства, незважаючи на те, що вони надзвичайно вагомі. Очевидним є те, що нарощування потенційних конкурентних можливостей промислових підприємств значною мірою залежить від рівня організації мотивації працівників промислових підприємств та її удосконалення. Насамперед стимулювання праці повинно здійснюватися за конкретні результати, які здійснили виконавці у системі заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств. Крім того, у системі організації стимулювання персоналу повинні братися до уваги такі складові, як рівень компетентності, інноваційності, можливість вирішення складних питань під час вибору варіантів розвитку виробничого потенціалу та підвищення його конкурентоспроможності. До того ж повинна також враховуватись і ринкова цінність пропозицій працівників, що пропонуються для впровадження у конкретних виробничих підрозділах з метою підвищення їх конкурентоспроможного потенціалу. До того ж в усіх випадках особливу увагу треба звертати на досягнення індивідуальних результатів працівниками, величина матеріальної винагороди яких повинна завжди узгоджуватись з досягнутими ними результатами під час виконання поставлених перед ними конкретних завдань.

Удосконалення механізму мотивації персоналу повинно бути спрямоване не тільки на об'єктивне визначення винагороди за високопродуктивну і якісну працю у вирішенні проблем підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств, що надзвичайно важливо, а й стимулювати постійне підвищення фахового рівня працівників з тим, щоб вони були здатні освоювати на підприємствах новітні технології виготовлення виробів із інноваційним наповненням, що користуються підвищеним попитом на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виробничий потенціал промислових підприємств має динамічний характер, його величина залежить від впливу багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників. Сукупність цих чинників безпосередньо і опосередковано впливає на конкурентоспроможність виробничого потенціалу. В узагальненому вигляді ці чинники представлені двома інтегрованими групами, тобто техніко-технологічного та організаційно-економічного спрямування, змістовне наповнення яких дасть достатню інформацію про важливість їх впливу на підвищення конкурентоспроможності виробничого потенціалу промислових підприємств.

Наведені у роботі у загальному вигляді чинники можуть бути використані під час розроблення проектів модернізації підприємств, які направлені на розвиток їх конкурентоспроможного виробничого потенціалу.

Особливої актуальності набуває розробка ґрунтовної класифікації чинників, які впливають на підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. Наявність такої класифікації буде важливим інструментарієм у вирішенні питань, пов'язаних із управлінням процесами розвитку і зростанням конкурентоспроможного виробничого потенціалу підприємств.

1. Адамюк В. Оцінка конкурентоспроможності підприємства / В. Адамюк, Г. Вербицька // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – № 1–2. – С. 10–12.
2. Балабанова І. Конкурентна концепція підприємства: сутність і методика діагностики / І. Балабанова // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – № 1. – С. 79–86.
3. Галелюк М. М. Механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства на основі технологічних та товарних інновацій / М. М. Галелюк // Економічний вісник Донбасу. – 2007. – № 1. – С. 153–154.
4. Грицишин Н. Оцінка конкурентоспроможності підприємства / Н. Грицишин // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія економічна. – 2004. – Вип. 33. – С. 431–436.
5. Красовська Т. В. Конкурентоспроможність підприємства як основа формування конкурентних переваг держави / Т. В. Красовська // Економічний вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. – 2008. – Вип. 6. – С. 193–197.
6. Петрович Й. М. Інноваційний потенціал управління організацією: моногр. / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 184 с.
7. Захарченко В. І. Підвищення ефективності реалізації високотехнологічних проектів у промисловості: моногр. / В. І. Захарченко, Л. Д. Геращенко. – Вінниця: ТОВ “Видавництво-друкарня Діло 2013”. – 152 с.